

Авдарсоль Сайлаугулдің
8D015 – Жаратылыстану ғылыми пәндер бойынша педагогтарды даярлау
(6D011100 – Информатика) мамандығы бойынша философия докторы
(PhD) дәрежесін алу үшін «Информатикадан критериалдық тәсіл негізінде
оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесін дамыту»
тақырыбындағы диссертациясына
АҢДАТПА

Зерттеу тақырыбы: Информатикадан критериалдық тәсіл негізінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесін дамыту.

Зерттеу мақсаты: Критериалды тәсіл негізінде информатикадан оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесін ғылыми түрде негіздей отырып, жасау.

Зерттеу міндеттері:

- оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесін қалыптастырудың отандық және шетелдік тәжірибесін талдау жасау;
- оқыту нәтижелерін бағалаудың критериалдық тәсілін талдау;
- информатикадан оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалауда критериалдық тәсілді қолданудың ерекшеліктерін анықтау;
- информатикадан критериалдық тәсіл негізінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесінің құрылымдық-мазмұндық сызбасын жасау;
- информатикадан оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесін құру үшін есептер мен тапсырмалардың мазмұнын іріктеу;
- информатикадан критериалдық тәсіл негізінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесінің оқытудың әдістемесіне әсерін көрсету;
- информатикадан жасалған критериалдық тәсіл негізінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесінің тиімділігін тәжірибелік эксперимент түрінде дәлелдеу.

Зерттеу әдістері: зерттеу жұмысының тақырыбына байланысты философиялық, психологиялық-педагогикалық және оқу-әдістемелік құралдарға, білім беру жүйесіндегі нормативтік құжаттарға, информатиканың оқу бағдарламаларына талдау, зерделеу; бақылау, сауалнама жүргізу, тестілеу әдістері; педагогикалық тәжірибе және оның нәтижелерін талдау, математикалық статистикалық есептеу әдістері қолданылды.

Қорғауға ұсынылатын негізгі қағидалар (дәлелденген ғылыми болжамдар және жаңа білім болып табылатын басқа да тұжырымдар):

1. Информатикадан оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесін критериалды тәсілді қолдану бойынша ұсынылған тәсілдер негізінде іске асыру, информатиканы оқытудың әдістемелік жүйесін функционалдық сауаттылықтың негізгі компоненттерін жекеше дамыту

есебінен оқушылардың практикаға бағдарланған тапсырмаларды шешуге дайындығын қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін жаңа нәтижелерге бағдарлауға ықпал етеді;

2. Информатикадан критериалдық тәсіл негізінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесінің құрылымдық-мазмұндық сызбасы, функционалдық сауаттылықты бағалау компоненттері, сондай-ақ информатикадан оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесін құру үшін есептер мен тапсырмалардың іріктелген мазмұны, информатикадан критериалдық тәсіл негізінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесі мен деңгейлік тапсырмалар жүйесін пайдалану жолдары білім беру сапасын бақылау мен бағалаудан білім беру сапасын басқару мен қамтамасыз етудің нысаналы көзқарастарының өзгеруіне ықпал етеді.

3. Критериалды тәсіл негізінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесін пайдалану оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі Ұлттық іс-қимыл жоспарының талаптарын ескере отырып, информатиканы оқытудың тиімділігін арттырады.

Зерттеудің негізгі нәтижелері:

- информатикадан оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалауда критериалдық тәсілді қолданудың ерекшеліктері анықталды;

- информатикадан критериалдық тәсіл негізінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесінің мазмұндық-құрылымдық сызбасы жасалды;

- информатикадан оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесін құру үшін есептер мен тапсырмалардың мазмұны іріктелді;

- информатикадан критериалдық тәсіл негізінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесі дайындалып, оның оқытудың әдістемесіне әсері негізделді.

Алынған нәтижелердің жаңалығы мен маңыздылығы:

Бірінші нәтиже жаңа, информатикадан оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалауда критериалды тәсілді қолданудың ерекшеліктері анықталды, оқушылардың оқу мотивациясын дамытуға және практикаға-бағытталған тапсырмаларды шешу қабілетін, өмірге дайындығын қалыптастыруға бағытталған ХХІ ғасырдың құзыреттіліктерін қалыптастыру қажеттілігімен байланысты жаңа нәтижелерді ескере отырып, информатикадан оқу және әдістемелік материалдар жаңартылды.

Екінші нәтижесі жаңа, информатиканы оқытудың мазмұны мен әдістемесін жаңартуға бағытталған, оқу үдерісінің сапасы мен тиімділігін арттыруға ықпал ететін информатикадан критериалды тәсіл негізінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесінің құрылымдық-мазмұндық сызбасы жасалды.

Үшінші нәтиже жаңа, тапсырмаларды бағалау критерийлерін, күнделікті өмірде туындайтын жағдаяттық жағдайларға жақын мәнмәтіндік және

құрылымдық тапсырмалардың үлесін арттыру, интерактивті тапсырмалар дайындау негізінде информатикадан оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесін құру үшін есептер мен тапсырмалардың мазмұны іріктелді.

Төртінші нәтиже жаңа, информатиканы оқытудың нәтижелерін кешенді бағалауды қамтитын информатикадан критериалдық тәсіл негізінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесі жасалып, оның информатиканы оқыту әдістемесіне әсері негізделді.

Ғылымның даму бағыттарына немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары (2012 жыл 25 маусым, бұйрық №832). Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Информатика» пәнінен жаңартылған мазмұн бойынша үлгілік оқу бағдарламасы (2019 жыл 26 шілде, бұйрық №334). Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (2022 жыл 3 тамыз, бұйрық №348). Білім алушылардың білімін бағалау өлшемшарттарын бекіту туралы (2016 жыл, 21 қаңтар, бұйрық №52).

Докторанттың әрбір жарияланымды дайындауға қосқан үлесі (диссертация авторының жарияланымның жалпы көлемінен пайызбен өлшенген үлесі көрсетілген):

1. The model of a system for criteria-based assessing of students' functional literacy and its developmental impact //Journal of Intellectual Disability-Diagnosis and Treatment. -2020. -Vol.8. - Iss. 3. - P.351-357. (Co-authored by: Sagimbaeva A.Y., Zaslavskaya O.Y., Arynova G.S., Baimakhanova A.S. 60%);

2. Criteria-based assessment as the Way of Forming Students' Functional Literacy in Computer Science //Periodico Tche Quimica. -2020. -Vol.17. -Iss. 35. -P. 41-54. (Co-authored by: Sagimbaeva A.Y., Bostanov B.G., Rakhimzhanova L.B., Khakimova T., 40%);

3. Assessment of functional literacy of students in computer science based on the criteria-based approach //Cypriot Journal of Educational Science. -2022. -Vol.17. -Iss. 4. -P.1227-1243. (Co-authored by: Yesengazyevna S.A., Meruert Y., Mynturganovna B.A., Daurenbekov K., 50%);

4. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудағы критериалды бағалаудың рөлі //Абай атындағы ҚазҰПУ Хабаршы. «Физика математика» сериясы. -Алматы. -2018. -№2(62). -Б.181-187. (100%);

5. Информатикадан оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалауда критериалдық тәсілді қолданудың ерекшеліктері //Абай атындағы ҚазҰПУ Хабаршы. «Физика-математика» сериясы. -Алматы. -2020. –№4(72). -Б. 212-219. (Қосалқы авторлар: Сағымбаева А.Е., Заславская О.Ю., 60%);

6. Критериалды тәсіл негізінде информатикадан оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау жүйесінің тиімділігі //Абай атындағы ҚазҰПУ Хабаршы. «Физика-математика» сериясы. -Алматы. -2021. -№3(75). -Б. 205-211. (Қосалқы автор: Сағымбаева А.Е., 50%);

7. Критериальный подход к оцениванию учебных достижений в Республике Казахстан //Сборник ст. XI Международной научно-практической конференции «Современные векторы развития образования: актуальные проблемы и перспективные решения». -Москва. -2019. -С.515-519. (В соавторстве: Сағимбаева А.Е., Заславская О.Ю., 50%);

8. Білім беру нәтижелерін критериалды бағалау жүйесі //«Интеллектуалдық ақпараттық және коммуникациялық технологиялар - «Қазақстан – 2050» атты V Халықаралық ғылыми –практикалық конференция материалдары. -Астана, - 2018. - Б.63-65. (Қосалқы автор: Сағымбаева А.Е., 60%);

9. Информатикадан оқушылардың метапәндік нәтижелерін бағалау мәселесі //«Математикалық модельдеу мен ақпараттық технологиялар білімде және ғылымда» атты VIII Халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция материалдары. -Алматы. -2018. -Б.411-413. (Қосалқы автор: Сағымбаева А.Е., 60%);

10. Қашықтықтан оқыту барысында қалыптастырушы бағалауды ұйымдастыру мәселелері //«Математикалық модельдеу мен ақпараттық технологиялар білімде және ғылымда» атты IX Халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция материалдар жинағы. -Алматы. -2020. -Б.560-565. (Қосалқы автор: Сағымбаева А.Е., 60%);

11. Информатикадан оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалау тапсырмалары. Оқу-әдістемелік құрал. -Алматы. -2021. -168б. ISBN 978-601-353-033-8 (Қосалқы автор: Сағымбаева А.Е., 60%).